

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 7

16 februari 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Een lichtzinnig humanist?

Achter de titel van dit praatje heb ik een vraagteken staan. Dat kan ik gemakkelijk doen en het kan noodzakelijk zijn, want zo'n titel dient al te worden opgegeven voordat het verhaal rond is en dan kan het de vraag zijn of de vlag de lading nog dekt. U moet dat straks maar voor u zelf uitmaken.

Het Humanistisch Verbond heeft in elk geval niet de naam „lichtzinnig” te zijn. Eerder is er van het tegendeel sprake en wordt er van humanisten gezegd dat ze nogal ernstig, zwaarwichtig of filosofisch zijn. Nu is het Humanistisch Verbond natuurlijk ook geen klaverjasclub, al zou een mens best van beiden lid kunnen zijn en hoewel een zelfveroverde levensbeschouwing vaste grond onder de voeten geeft en daardoor een gevoel van diepe vreugde kan veroorzaken vraagt het onderwerp naar zijn aard inderdaad niet alleen ontspanning maar tenminste ook enige inspanning. Daarnaast dient u evenwel te bedenken dat de meeste humanisten nogal individualistisch zijn ingesteld en een hekel hebben aan hokjes-geest. Het bedrijven-van-sport en het bouwen-van-feesten doet hij via een algemene vereniging of gezelschap, hetzelfde geldt voor recreatie en vakantie en er zijn géén humanistische muziekverenigingen of schildersgenootschappen.

Als humanisten bij elkaar komen gaat het ook om dat humanisme. Het is wel eens als volgt geformuleerd: Een bijeenkomst kan gaan over een humanistisch onderwerp of over een ander onderwerp, maar dan bezien vanuit een humanistisch standpunt. Dit is gewoon afgesproken om geen zinloze dubbelures te krijgen van het werk van volksuniversiteit, volkshogeschool en allerlei andere culturele organisaties. Gelukkig worden er ook op deze regel uitzonderingen gemaakt, maar het kan toch tot gevolg hebben dat die humanisten elkaars meer uitbundige gezicht gewoon niet kennen! U had het nooit gedacht van onze hoofdbestuursleden: bij elkaar doen ze ernstig, maar veilig tussen Jan-en-alleman hangen ze heus de beest uit...

Toch vrees ik — en vandaar dan die titel — het woord lichtzinnig naar mijn hoofd te krijgen als ik het op deze plaats ga hebben over carnaval. We hebben over veel zaken die het menselijk bestaan raken wel een oordeel, proberen tot een redelijk oordeel te komen ook en kunnen zo'n

oordeel, omdat ze niet belast zijn met dogma's ook vrij gemakkelijk herzien. Niettemin zijn er ook bij ons misschien taboe's-taboe dan in die zin, dat we er niet goed raad mee weten. Ik was eens op een forum-avond, waar een vooraanstaand humanist optrad als voorzitter. Op een gegeven moment gaf de voorzitter een K.V.P.-er, die nogal luidruchtig was, het woord, met de woorden: „En nu Prins Carnaval”. Ik schoot in de lach, maar niet omdat ik die opmerking zo geslaagd vond; véél meer om het lichtelijk afgrijzen waarmee zij werd uitgesproken. Hier sprak een humanist op een, wat ze wel eens noemen calvinistische wijze. (De volgelingen van Calvijn moeten me deze woorden maar vergeven.)

Zoals zoveel Christelijke feesten staat wel vast dat ook het carnaval een heidense oorsprong heeft. Terwijl echter Sinterklaas en Kerstmis door iedereen op eigen wijze gevierd worden, heeft het carnaval nooit goed zijn weg over de grote rivieren kunnen vinden. De noordelijke bezwaren zijn vele: De Katholieken hebben carnaval nodig, want direkt erna volgen de vasten en dan moeten ze wekenlang op een houtje bijten. Als je zo strak gehouden wordt komt er een reactie en spring je uit de band. — Nou, de vasten heeft inmiddels niet veel meer te betekenen, dus stort het carnavals-feest zeker nu óók in elkaar? Carnavals-vierders zijn messentrekkers en vechtersbazen. Ja, hierbij denken we aan het donkere Zuiden, aan de arme Generaliteitslanden; maar past u op: een socioloog zou u kunnen verwijten oorzaak en gevolg door elkaar te halen en hij zou ook de schuldvraag aan de orde kunnen stellen. Carnaval is het feest van de brouwerijen, het is één groot dronkemans-gelag. Maar dan moet u allereerst stoppen met Moederdag, daar zit nog veel méér commercie bij en wat dat drinken betreft, hebt u wel eens op zaterdag- of zondagavond rondgekeken in uw eigen stad of dorp? Sommige huiskamers hebben trouwens ook een reputatie op te houden en niet alleen bij carnaval. Carnaval, met zo'n masker op? Ja, ja en dan weet niemand wie je bent en dan vind je iedere avond een ander liefje. Je zou bijna zeggen dat de wens hier vader van de gedachte was. Waarschijnlijk is het overspel wel ongeveer even oud als het carnaval. Onlangs vond ik, naar aanleiding van een reproductie van Openbaar

een radio-uitzending van zondag 16 februari 1969

Nieuwe pocket-uitgave:

DE DOOD VERANDERT

In deze brochure geven een aantal personen van verschillende richting hun visie op wat voor hen de dood betekent. We zien dat zich een verandering van de doodsgedachte voltrekt.

112 blz. — f 3,25

Bestellingen bij voorkeur door overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond - Utrecht.

Kunstbezit, een fraai voorbeeld in de Bijbel: het verhaal van Bathseba in het bad in het tweede boek van Samuël. Maar ontrouw gebeurt overal en iedere dag en is dus óók al geen wezenskenmerk van carnaval. Het misverstand is compleet en het grappigst, als de Noorderling opmerkt: Dat buitenissige, dat ligt me niet, je kunt beter gewoon doen. Nu zijn we het bijna eens met elkaar, alleen moeten we het nog even hebben over de vraag: Wat is gewoon doen?

En toch, ik kan ze zo goed meevoelen, deze bezwaren, daarvoor ben ik niet alleen Nederlander, maar ook een echte Hollander. Zo'n Hollander, die aan plezier, soms aan lol doet, maar met vreugde geen weg weet omdat hij zich geneert zijn gevoelens te tonen. Een Hollander, die op feestelijke dagen ongeveer alle hierboven geschetste ondeugden bedrijft en die uit een boekje — waarachtig, ze bestaan — moet leren hoe zo'n feest beter gevierd kan worden.

Diezelfde Hollander, die Engelse passen bij de muziek van z'n volksdansen heeft moeten kiezen omdat de oorspronkelijke dansen verloren zijn gegaan. Niet opgetekend; dansen en toneelspeken was immers tientallen jaren, des duivels? Nooit vergeet ik, hoe op een zomerdag het bevrijdingsfeest gevierd werd in een Hollands plassendorp. Op een kleine wei tussen het water, stond nu niet een groepje geavanceerde jeugdbewegers of scholieren aangetreden — nee: het hele dorp, jong en oud, arm en rijk en alle hokjes doorbrekend stond hand in hand in een kring opgesteld, gecommandeerd door de feestleiding vanachter de microfoon. Ze zouden een dans doen, het was een ontroerend gezicht, maar het bleef bij een poging, want ze konden niet dansen en de leiding, amateurs, kon het ook niet... (Terzijde, een tijdsbeeld: op die kleine wei staat nu de bungalow van een hoogleraar.) Ook de puberteit met z'n remmingen en gevoelens van onvree waar iedereen doorheen moet, kan zeker voor iemand uit-het-Noorden een waarlijke ontplooiing geruime tijd in de weg staan.

Toen ik aan een achtjarig verblijf in het Zuiden begon zei het begrip „spelen” me niet veel. Spelen deed een kind; iemand die volwassen is moet werken en lezen. Aan Homo Ludens van Huizinga was ik bij dat laatste nog niet toegekomen. Er was geen sprake van dat wij meededen met carnaval — méédeden: we gingen niet eens kijken. Dat kon omdat we buiten de stand woonden en we hebben dat zeker drie, vier jaar volgehouden. Ik zie mezelf nog staan: na het avondeten het tafelkleed uitschudden, de donkere hemel aan de stadskant in kleuren van de feestverlichting en terwijl flarden lawaai en muziek hier hoorbaar zijn schud ik meewarig mijn wijze hoofd en ga naar binnen — lezen!

Beter begrip voor de situatie ontstond bij mij doordat ik te maken kreeg met sociaal-cultureel werk. De ludische vakken staan nu in hoger aanzien dan vroeger. Op school leren de kinderen

handenarbeid en muziek; de volksdansclubs rijden als paddestoelen uit de grond, de beeldende kunst is in beweging, er is een werkcentrum voor leketoneel en creatief spel en een stichting spel en sport. De mens kan weer spelen zonder gêne, hij weet weer raad met klank, kleur en beweging en aldus verrijkt zagen wij ons eerste carnaval. Nu heeft elk toneelstuk zijn décor — een zéér belangrijk onderdeel van de voorstelling. Elk dorp en elke stad in het Zuiden vind zijn carnaval het beste en objectief gezien is de verdediging daarvan een ietwat hachelijke zaak. Maar mijn décor kan ik, dacht ik, wel verdedigen; dat is concreet elke dag waarneembaar. Van verre is het nauwelijks boeiend, bossen en bebouwing verhinderen een goed overzicht en vanaf het water wordt, wat fraai zou kunnen zijn, bedorven door fabrieken.

En ook hier moet men zich bij het naderen eerst door nietszeggende buitenwijken worstelen. Of nee, bij de haven, daar is er meteen wat sfeer, die voert tot de kern. Van de Kaai hobbelen we over de Vlaamse kasseien onder de massieve stadspoort door naar het Hot van de Vost, nu in restauratie als museum. Maar daarvoor al is er een wirwar van historische straatjes, zoals de Londenstraat, de Bruinevisstraat, de Moeregreststraat en de Engelsestraat, die verhalen van een rijk verleden. De straten en stegen hebben flauwe hellingen, de stad is kennelijk op heuvels gebouwd en heeft iets van zuidelijke zwier. Maar de Hoogstraat loopt bijna steil omhoog en grappig zijn ook die intieme pleintjes: het Beursplein, de Korenmarkt en de Vismarkt natuurlijk, want Catharinaplein zegt niemand.

En de markt overtreft alles, licht glooiend met het prachtige stadhuis en de stoere grote Peperbus tegen de Grote Kerk. Tegen dit décor nu hebben een archivaris, een meester in de rechten

DE IDEALE VAKANTIE VOOR UW KINDEREN

De Stichting Humanisties Jongeren Centrum organiseert dit jaar drie zomerkampen.

1 *kinderkamp* (10 t/m 12 jaar) te Helvoirt N.B. van 30 juni t/m 8 juli 1969, prijs f 100,—.

2 *jeugdkampen* (13 t/m 15 jaar) te Wijlre, Z.-Limburg.

30 juni t/m 10 juli 1969 en van 30 juli t/m 9 augustus 1969, prijs f 110,—.

De stichting is geen klein reisbureau. Ze organiseert niet „zo maar” vakantiecampen, maar tracht de persoonlijke en sociale ontplooiing van uw kind binnen de kampgemeenschap zoveel mogelijk te stimuleren.

Als u belangstelling hebt, laat het ons weten. Wij sturen graag een foldertje met meer gegevens.

Inlichtingen: Stichting Humanisties Jongeren Centrum,

Kommissie Kampwerk,
Postbus 2332,
Utrecht

en enkele verenigingsbestuurders met organisatorische ervaring het carnaval na 1946 opnieuw opgezet door er bijkans de gehele bevolking in te betrekken. Een waar volksfeest dus, niet alleen voor Katholieken.

Het carnaval is het laatste van een serie winterfeesten en is daarom anders van aard. Waar de andere feesten een meer besloten karakter dragen, begroet het carnaval de schuchtere voorjaarszon op uitbundige wijze en verbeeldt het weer opbloeien van het leven in al z'n vormen. Teer-clubs spekken voortdurend een potje met de verontschuldiging „Me emme nooit niks” — dat is dus: altijd wat. Plak-ploegen beginnen al „de 11de van den 11de” aan het bouwen van de grote wagens, die door kunstenaars worden ontworpen. Het jaarlijkse liedje is een eenvoudige tune, waarvan de tekst op humoristische wijze plaatselijke toestanden behandelt.

Bij de nieuwe opzet bracht de bevolking in 1946 4000 gulden bijeen — 10 jaar later was het bedrag gestegen tot 20.000 gulden. In 1953 viel het feest letterlijk en figuurlijk in het water en werd de gehele opbrengst geschonken aan de slachtoffers van de Watersnood. Natuurlijk wordt er nauw samengewerkt met de overheid, die ook subsidie verleent. Het neuzenbal en andere besloten avonden doet de stemming er langzamerhand in komen. Besloten avond en optocht zijn complementair; zonder die gecostumeerde feestavonden zou de optocht niet tot z'n recht komen en zonder optocht zou men in mindere mate moeite doen voor de gecostumeerde avonden. De vastenavondkrant verschijnt met heerlijke kolder, de tekst van het liedje en niet te vergeten; „de elf geboorte”; elf spelregels vol gein, meestal uitgaande van het thema-van-het-jaar en alweer gebaseerd op plaatselijke toestanden. Op zaterdagmiddag vóór Aswoensdag vindt de intocht van de Prins plaats. Met veel muziek en enkele wagens van „den hop tocht” wordt hij met zijn gevolg van het station naar het stadhuis gebracht, waar hij onder het oog van duizenden boeren en boerinnen plechtig voor 4 dagen de sleutel van de stad krijgt van de burgemeester. 's Avonds zijn er weer bals en 's zondags worden er in mijn stad door de gasten allerlei oude vrienden en kennissen bezocht. Op maandagmiddag tegen vieren begint het kinder-carnaval. Alle kinderen zijn verkleed, de Prins spreekt hen toe vanaf het stadhuis hetgeen gepaard gaat met grappen en grollen. Tot zeven uur springen en zwerven de kleinen dan door de nauwe straatjes van de binnenstad, overspringend van het ene orkest naar het andere als de stoeten elkaar passeren en de kleinsten geflankeerd door ouders, broers of zusters.

Als de kinderen naar bed zijn, beginnen de ouderen, want maandagavond is de grote dweil-avond. Natuurlijk zijn er ook dan besloten gelegenheden, sommigen vieren het thuis of gaan hun café niet uit, maar „dweilen” betekent eigenlijk: door de stad zwalken, op plaatsen waar je anders nooit komt en af en toe naar binnen tegen kou en dorst en steeds weer zingen en springen. Kun je, zoals uw lichtzinnige humanist, bij het horen

van muziek bijna niet stil blijven staan, dan is dat niet zo moeilijk, wel vermoeiend.

Dinsdagmorgen zijn er niet zo véél wakkere geesten meer, maar 's middags kijken er weer duizenden naar de enorme optocht met bourgondische pracht en praal, voorafgegaan door de reclamestoet. Er zijn prijzen voor wagens, voor groepen, en voor individuen en de stoet kronkelt zo door de stad, dat je hem enkele keren kunt zien. Het dweilen op dinsdagavond is slechts een flauwe nagalm van de maandagavond en veel niet-ingewijde optochtkijkers bederven dan de pret eigenlijk een beetje. Klokslag 12 is het „Asselewoensdag” en is de pret afgelopen.

Wat zegt u, kent u mensen, die carnaval anders vieren? Wel, dat is het nu juist: u viert het feest zoals het u goeddunkt. U hebt het zelf in de hand, wees vooral gewoon u zelf, zoals de rest van het jaar niet altijd mogelijk zal zijn. Maar u gaat niet — u hebt allang begrepen dat je stad en omgeving grondig moet kennen wil je echt mee kunnen doen. Of kijkt u graag naar een oude stad en naar mensen; gewone, maar altijd zeer boeiende mensen? Nou ja — ... En u moest de titel nog kiezen: Lichtzinnig, lichtvoetig of luchthartig? Agge-me-mar-veel-leut-et.

W. van der Lecq

humanisme voor kleinbehuisden

Je kunt niet alles doen
wat je zou willen maar
wel proberen veel te vermijden

door bijvoorbeeld niet als even
zoveel manke sleperspaarden
hinnikend te hinken naar de slachtbank
op de overbekende muziek
van de teutoonse blaaskaak

niets verandert
wat je niet zelf verandert
neem de tijd die je eigendom is
in je eigen hand en je hand
weg van je ogen

men kan denken: nee
en kan denken:
het helpt je geen donder maar toch
kan denken: nee.

Uit: Ellen Warmond
Geen bloemen Geen bezoek
Uitg. Querido

Humanistische Correspondentiekkring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 60 ct. aan postzegels insluiten. (adv.)

Sentiment

De moderne tijd heeft ook voor oudere personen voordelen. De nadelen zijn evident en al herhaaldelijk vermeld. Men voelt zich niet meer zo goed thuis in het snelverkeer, waarmee ik zowel het ruimtelijke als het geestelijke verkeer bedoel, en de mode ontwikkelt zich dermate duizelingwekkend, dat er geen bijhouden aan is. Hoe kort is het nog maar geleden, dat ik op deze plaats mijn verbazing lucht gaf over een jonkman die gehuld was in een vrolijke maar — in mijn ogen — ouderwetse gordijnstof. Deze ouderwetse stof, waarvoor mijn goede moeder omstreeks 1910 haar neus al ophaalde is (neen: was) plotseling hoogst modern geworden. Tussen haakjes, het woord modern is ook zeer ouderwets. Men zegge thans „hip”. Het gordijnenvolk kondigt zijn vermaken aan met letters, die — naar ik juist dezer dagen vernam — al in de vorig eeuw smalenderwijs tot de „slaoliestijl” werden gereikend. Maar nu is de slaoliestijl weer in. De typografie, waarop de heer De Roos en anderen zo hun best hebben gedaan is hopeloos uit.

De gordijnen zijn nu ook weer uit. In de afgelopen week ben ik tenminste driemaal aangelopen tegen rijzige jongemannen die in een soort schaapsvacht waren gehuld. Toen ik de eerste zag schoot plotseling door mij heen, dat ik hier een persoon zag, die in de poesta de paarden bij elkaar moest houden. Of misschien was hij een zoon van de oude Vitalis uit Alleen op de Wereld. Het leek mij een praktische kleding in de winter, maar zo'n jak vraagt wel veel onderhoud. Dat hadden de dragers er blijkbaar niet aan besteed, maar ja, die lui uit de poesta en Vitalis zelf zullen ook niet iedere dag aan de wastobbe hebben gestaan.

Een groot voordeel van deze tijd is naar mijn idee, dat allerlei zaken, toestanden en gebeurtenissen die vroeger met een huiselijk en onwetenschappelijk woord werden aangeduid, tegenwoordig door TNO of particuliere researchinstituten zijn nagevorst en in wetenschappelijke rubrieken zijn ondergebracht. Zo zullen mensen die een generatie geleden nog verontschuldigend zeiden, dat zij wat aamborstig waren, nu spoorlags naar een cardioloog gaan om te vragen wat er aan de hand is. Wie vroeger domweg langs een boslaantje ging fietsen, kan nu in de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening even naslaan, waar de Recreatie het best kan worden beoefend. En huisvrouwen kermden vroeger over de steeds toenemende prijsstijging. Welk een voldoening moet het geven, dat zij nu precies weten, dat deze het gevolg is van de Belasting Toegevoegde Waarde, welke op haar beurt weer onvermijdelijk voortvloeit uit de Harmonisatie der Belastingen binnen de Europese Economische Gemeenschap, enzovoort, enzovoort.

Een van de moderne verworvenheden, waar ik veel plezier aan beleef, is het woord of het ver-

schijnsel „jeugdsentiment”.

Je moest vroeger al een hele Piet zijn als je onbekommerd over de voorbijje jaren sprak of schreef. Alleen staatslieden van buitengewoon formaat konden zich veroorloven hun jeugdherinneringen op schrift te zetten en hun uitnemende kwaliteiten aan het licht te brengen. En natuurlijk ook de romanciers groeven in hun verleden. Zij verkeerden in de gunstige omstandigheid dat niemand hen geloofde. Terecht overigens, want romanciers zijn en blijven maar romanciers, die dus het recht en de plicht hebben hier en daar een krulletje aan te brengen. De lezers zouden er trouwens goed aan doen, als zij ook menig staatsman zouden wantrouwen.

Tegenwoordig echter mag iedereen zonder seniel te worden genoemd met vertedering over zijn verleden spreken. Jeugdsentiment.

Op zolder heb ik een grote kist staan, waarin op verzoek van een familielid een aanzienlijke hoeveelheid jeugdlectuur is opgeslagen. Naast moderne werken van niet meer dan een jaar of dertig, veertig oud, liggen daar ook verscheidene werken van de heer Kieviet, waarvan ik in mijn jeugd zeer heb genoten. Tegenwoordig vind ik Dik Trom een vervelende straatschenner en zijn vader een onvolwaardige timmerman. Wilde Bob (met platen) is een nozem van je reinste water en de heer Kieviet zelf... nou ja, goed, laten wij er over zwijgen, tenslotte heb ik heel wat prettige uren aan hem te danken. En hij is nog altijd een briljante humorist vergeleken bij de geestelijke vader van Pietje Bell, die ik al in mijn jeugd voor een rotjongetje hield en bij nader inzien in de kist bleek dit oordeel volkomen juist.

Maar hoe graag zou ik nog eens die heel oude boekjes lezen, die opgesierd waren met bontgekleurde steendrukken. „Heer Gozewijn sprong de grote mast na!” Van het boek zelf herinner ik mij niets meer. Er was een soort zeeslag en er was een heer Gozewijn, heerlijke naam. Deze heer sprong in zijn panties een vrij kleine grote mast na. Hoe het afgelopen is weet ik helaas niet. Een ander boek, waarvan ik de titel wel heb onthouden („De genius van het kransje”, maar wat was toch een genius?) toonde voorin een aantal keurige meisjes met pijpebroeken en één jongetje met een strooien hoed. Onder het plaatje stond: „Een dwaze wens voor een kind, zei de genius.” Ik herinner mij wel, dat ik bij het lezen al veel schik had over het eigenwijze gekeuvel van deze kinderen. En dan een kunstwerk, waarin een man of jongen van een diefstal werd weerhouden, doordat te rechter tijd een ter plaatse aanwezige papegaai de bijbel citeerde: „Wat baat het de mens!” Dat zou de vogel natuurlijk ook van deze soort herinneringen kunnen zeggen. Maar ze zijn toch wel leuk. Jeugdsentiment.

H.H

Van week tot week

Radio, Hilversum I

Zondag 23 februari 1969 9.45—10.00 uur: C. van Rysinge: Beschouwingen van een humanist over de natuurwetenschap en de samenleving II. De macht over leven en dood.